

Artikel voor *Scintillae 5*

Het menselijk gelaat als uitdrukking van de spirituele kracht van de mens

Een gesprek van Paul de Blot met Chrisje van der Heyden-Ronde over haar schilderkunst vanuit het beelddenken

Chrisje, ik raakte geboeid door je schilderijen omdat ze niet alleen sterk het menselijk gelaat tot uitdrukking brengen maar ook de ontmoeting uitbeelden met de ander. Hoe ben je ertoe gekomen?

Ik ben een beelddenker. Ik vind het moeilijk uit te leggen, maar het is wel in mijn werk te zien. Beelddenken vind ik heel belangrijk in onze hedendaagse beeldcultuur. Een taaldenker denkt 2 woorden per seconde en denkt chronologisch. Een beelddenker ziet 32 beelden per seconde, denkt snel, associatief en moet daar dan de woorden bij zoeken. Het is niet alleen visualiseren, want bij visualiseren vorm je een beeld na het denken. Bij beelddenken gaat het meer om een ruimtelijk inzicht en een snel associëren met eerdere gebeurtenissen en beelden die in een flits aan mij voorbij komen. Af en toe zal ik dit nader toelichten wanneer ik het in een schilderij duidelijk kan laten zien. Vanaf het begin van mijn schildersleven zoek ik naar een vorm tussen het volkse en het elitaire. Maar de eenvoud van het volkse wordt vaak gezien als boers en wordt niet chique gevonden.

Heb je in je beelddenken ook gelijkgestemden met wie je je inspiratie kunt uitwisselen?

In mijn ervaring is het best moeilijk is om de gelijkgestemden te vinden met wie ik mijn inspiratie goed kan uitwisselen. In deze individualistische tijd weet iedereen het zelf beter. Iedereen heeft een eigen weg gevonden of zoekt die op het Internet. We zitten allemaal vol inspiratie en kennis. Dat is natuurlijk prima, maar ik zou het toch wel fijn vinden als ik in die grote massa ook een groep kan vinden waar ik bij kan horen. Daar heb ik wel behoefte aan om anderen te herkennen, maar ik heb er wel moeite mee.

Ik ben vooral op zoek naar universele wijsheid en dat zal nog veel tijd vragen. Er is zoveel informatie dat er vooral ook onderscheid nodig is. Daarom ben ik weer terug gegaan naar mezelf en ik blijf dicht bij mijn eigen werken en denken. Daar vind ik toch dat wat ik zoek en daar heb ik meer dan genoeg aan.

Een late roeping ben ik, maar als kunstenaar ben en blijf ik jong. Ik ben niet ouderwets in mijn denken en ik bestudeer alles wat voorhanden is en mij kan helpen om betekenisvolle schilderijen te vervaardigen. Ook de nieuwe technologische ontwikkelingen hou ik bij en ik zie wel mogelijkheden om daar bij aan te sluiten. Wel hoop ik op hulp van een geniaal jongmens die mijn werk en alles wat daarbij hoort op een bijzondere manier op het Internet kan presenteren. Wat dat betreft zit ik vol

ideeën. Want het zou zomaar kunnen dan de originele schilderen verloren gaan of in verkeerde handen terecht komen.

In je beelddenken komt volgens mij ook sterk de ontmoeting met de ander tot uitdrukking zoals de existentie filosoof Emmanuel Levinas dit uitdrukt: "In de ogen van de ander herken ik mijzelf in mijn verantwoordelijkheid voor de ander." Herken je deze sociale dimensie ook in jouw beelddenken?

Inderdaad herken ik dat en ik heb ook geschriften van Levinas gelezen.

Meestal is het bij mij zo dat ik vooral de sfeer van dat soort boeken in me opneem.

Deze kennis vond ik ook in de boeken van Marja de Vries en Peter Sloterdijk.

Natuurlijk probeer ik ook kennis op te doen om verbanden te kunnen leggen en daarmee beter inzicht te krijgen.

Bij Levinas bleef voornamelijk het idee van de Ander mij aanspreken door de ontmoeting met de anderen. En dan de Ander in de vorm van een portret of mensfiguur. Als kunstenaar heb ik de mogelijkheid om indirect voor anderen te zorgen via schilderijen. "Zorg voor de ziel" heette dat altijd, maar nu wil ik het omschrijven als "Zorg voor het spirituele".

Een schilderij kan een ontmoeting zijn en een sociale functie krijgen door deze zorg voor de ander te laten zien. Dat doe ik door mijn meditatieve manier van schilderen, het tot rust te brengen door zonder penseelstreek te werken en door harmonie in het schilderij te brengen via kleur en vorm. Door een portret te schilderen ontstaat er een sfeer tussen het gezicht op het schilderij en het gezicht van de toeschouwer. Dat heeft het betekenis doordat het als een spiegel fungeert.

Je kijkt ook naar jezelf en naar je innerlijke zelf.

Je hebt je ervaring van de menselijke relatie heel mooi uitgedrukt en opvallend is ook dat je je erop hebt toegelegd om het menselijk gelaat op een dieper relatieniveau tot uitdrukking te brengen.

Wanneer ik een portret schilder komen er aan mij beelden voorbij van allerlei mensen. Af en toe zie ik karakters voorbijkomen. Maar uiteindelijk wordt het toch een op zichzelf staand portret waarin ik mezelf herken maar waarin ook anderen zichzelf herkennen. Wanneer men dan zegt "Mooi" dan bedoelen ze dat ze iets herkennen van hun innerlijk. Dat heb ik vaak te horen gekregen. Het is ook voor mij als kunstenaar een mogelijkheid om naar het innerlijk te kijken via de ogen. Ik probeer een karakter neer te zetten door psyche en spiritualiteit van mensen te vertolken. Een groep karakters met, naar het lijkt, emotionele gezichten en statische gebaren, maar daardoor krijgen ze een universeel karakter en zijn de emoties tot rust gebracht.

Ik begrijp dat je in je beelddenken vooral het menselijke karakter in beeld te brengt. Hoe ben je ertoe gekomen?

In het grote kunstgeschiedenisboek van Janson, dat op de Academie verplichte literatuur was, las ik een uitspraak van Michelangelo "De kunst vindt haar verhevenste uitdrukkingsvorm in de gestalte van de mens." Dat sprak mij erg aan en

bij de gestalte van de mens hoort een hoofd, een gezicht. Het was voor mij een vanzelfsprekendheid dat ik voornamelijk mensen ging schilderen. Dat hoorde bij mijn talent en dat was en is mijn missie.

Daarom schilder ik ook de levensfasen van mensen, van vroege jeugd tot late volwassenheid, om die tot uitdrukking te brengen. Levensverhalen schilderen, verhalen van onze tijd, wat we meemaken en hoe we ermee omgaan. Het sociale aspect hiervan is om het op een zodanige manier neer te zetten dat het voor iedereen begrijpelijk is en iedereen er een eigen verhaal van kan maken. Uiteindelijk komt het erop neer dat ik een identiteit ontwerp van mensen in deze tijd.

Je hebt een hele ontwikkeling doorgemaakt als schilder voordat je dit hoogtepunt hebt kunnen bereiken. Kan je daar iets over vertellen?

Het heeft inderdaad heel wat jaartjes geduurd voordat ik kan vertellen wat ik nu bereikt heb. In eerste instantie wilde ik ook wat geld verdienen met het schilderen. Zeker als vrouw was het belangrijk om op gelijke voet met mannen te komen. Nu denk ik daar heel anders over. Natuurlijk is het fijn dat ik af en toe wat te verkopen, maar de intentie om via mijn schilderijen iets te betekenen voor de samenleving, is nu veel sterker.

Mijn eerste succesje was de tekening van een clowntje waarmee ik een eerste prijs won. Pas veel later, na het krijgen van twee kinderen die ik tot en met hun middelbare school alle aandacht heb gegeven, ben ik rond mijn 38e jaar toch nog naar de kunstacademie gegaan. Na het eerste jaar ben ik weer een jaar gestopt om te overdenken wat ik echt wilde.

In eerste instantie wilde ik keramische beelden maken, dat was op dat moment mijn hobby, maar ik wilde vooral met kleuren werken. Het conceptuele was in opkomst maar dat vond ik te gemakkelijk. Dank zij een docent/graficus die mijn talent zag, ben ik weer met schilderen begonnen en hij heeft mij door de academie heen geloodst en mij het schildersvak geleerd.

Ik ben in onze woonkamer begonnen, later een plekje in huis als klein atelier en sinds 10 jaar heb ik een groot atelier in 's Hertogenbosch. Daar ben ik meteen begonnen met een Tweeluik waar Jeroen Bosch in voorkomt. Inclusief een eigentijdse vertaling van Het Narrenschip.

Deze drie schilderijen worden in 2016 tijdens het Jeroen Boschjaar tentoongesteld in het Kruithuis te Den Bosch.

Dit soort schilderijen maak ik graag omdat ik daarmee kan verwijzen naar de Middeleeuwen en de associaties die ik daarmee heb. Ook het feit dat ik een Brabantse ben heeft te maken met mijn belangstelling voor die Brabantse schilders. Maar niet alleen daarmee ben ik bezig geweest. De hele Europese cultuur is onderwerp van mijn studie omdat ik op die manier ontdek hoe we nieuwe verhalen kunnen gaan maken die weer verwondering teweeg brengen.

Je hebt je hoogtepunt bereikt door vallen en opstaan. Om je visie concrete gestalte te geven wil ik je vragen hiervan enkele voorbeelden te geven.

Een voorbeeld van het Beelddenken laat ik mijn schilderij "Nine Eleven" zien. Nadat ik het schilderij "De parabel van de blinden" van Pieter Breughel weer eens zag, besepte ik in een flits dat dat voor mij de opdracht was om een schilderij te maken. De associatie met "Nine Eleven" was heel groot en ik wist meteen hoe ik dat in beeld moest brengen. Het heeft vooral te maken met de rol van vrouwen in dit gebeuren. Wat voelen en denken de moeders, vrouwen en dochters van de daders? Waren zij blind? Houden ze elkaar vast of lopen ze elkaar achterna, vallend naar de ondergang? Waar is hun kracht?

Door dit soort onderwerpen te schilderen hoop ik duidelijk te maken dat de schilderkunst weer een functie kan krijgen door verhalen en portretten schilderen.

Paul de Chauvigny de Blot
priester in de Sociëteit van Jezus
geboren Koetowinangoen 15 mei 1924
is overleden in het VU Ziekenhuis
Amsterdam 15 december 2019

